

APRIL 2016

Lever zelf een bijdrage aan het onderzoek naar milieueffecten en help zo het inrichtingsplan op punt te stellen! Ontdek op de achterkant van deze nieuwsbrief hoe je opmerkingen kunt geven op de kennisgeving.

Kennisgeving over het milieueffectenrapport Grote Geule

Op het grondgebied van de gemeenten Sint-Gillis-Waas en Beveren wordt het natuurgebied Grote Geule uitgebreid. Het project is een onderdeel van de ontwikkeling van het havengebied Antwerpen. De nieuwe inrichting zal Vlaanderen helpen om de natuurdoelen in het kader van Natura 2000, het Europese netwerk van beschermde natuurgebieden, te halen.

Hiervoor werd een inrichtingsplan ontworpen dat de contouren van het natuurgebied vastlegt en toont hoe we het gebied willen inrichten. Dat ontwerpplan werd opgemaakt in overleg met alle betrokken instanties. De volgende stap is het milieueffectenrapport (MER). Dat onderzoekt welke gevolgen de inrichtingswerken kunnen hebben voor mens en milieu. Voorafgaand aan de opmaak van dit rapport wordt een kennisgevingsnota bekend gemaakt aan de bevolking.

Deze nota beschrijft het ontwerp van inrichtingsplan en hoe we de milieueffecten willen onderzoeken. Tijdens het openbaar onderzoek van 9 mei tot en met 8 juni 2016 kun je de kennisgeving inkijken in je gemeente en opmerkingen en aanvullingen insturen.

Op dinsdag 26 april ben je welkom op de infomarkt in Kieldrecht. Die avond kun je kennismaken met het ontwerp van inrichtingsplan en vragen stellen aan de projectmedewerkers. In deze nieuwsbrief stellen we het inrichtingsplan voor en ontdek je hoe je kunt reageren op de kennisgeving.

Laura Verlaeckt
Havenbedrijf Antwerpen

Laurent Vanden Abeele
Agentschap voor Natuur en Bos

Waarover gaan de kennisgeving en het milieueffectenrapport?

Het milieueffectenrapport (MER) beschrijft de gevolgen van het project voor mens en milieu. Maar vooraleer we starten met de opmaak van het MER, raadplegen we eerst jou en alle andere omwonenden. Dat gebeurt via een kennisgeving.

Wat is het MER?

Het MER beschrijft de inrichting van het natuurgebied en onderzoekt zowel de positieve als de negatieve gevolgen ervan voor mens en milieu. Het geeft een antwoord op vragen als: wat is het effect van de herinrichting op de bodem, de waterlopen en de biodiversiteit? Het opstellen van een MER is wettelijk verplicht om ingrijpende werken te mogen uitvoeren.

Het MER voor Grote Geule zal de effecten beschrijven op de bodem, het grond- en oppervlaktewater, de fauna en flora, het landschap, het bouwkundige erfgoed en de archeologie, en op de mens (ruimtelijke aspecten, waaronder hinder en veiligheid).

Waarom een MER?

Tijdens een MER-onderzoek kunnen nog aandachtspunten aan het licht komen, zodat bijsturing mogelijk is. Hoewel een MER slechts een adviserend document is, houdt de overheid er sterk rekening mee om een project goed of af te keuren.

Waarvoor dient een kennisgeving?

Voor we met het MER starten, stellen we eerst een kennisgeving op. Daarin schetsen we het doel en de context van het project-MER en stellen we voor welke milieueffecten we zullen onderzoeken en op welke manier. Gedurende dertig dagen – van 9 mei tot en met 8 juni 2016 – ligt de kennisgeving ter inzage in de gemeentehuizen van Beveren en Sint-Gillis-Waas. Burgers en verenigingen kunnen hierop opmerkingen of suggesties formuleren. We denken bijvoorbeeld aan extra aandachtspunten, mogelijke alternatieven, te onderzoeken effecten en gebieden in de omgeving waarop het project mogelijk een impact kan hebben. De bedoeling van die inspraak is dat er bruikbare informatie aangeleverd wordt om het onderzoek in het kader van het MER te verbeteren of aan te vullen.

Wat gebeurt er met jouw opmerkingen?

De dienst Mer (Milieueffectrapportagebeheer) van de Vlaamse overheid zet de adviezen van officiële instanties en de opmerkingen van de bevolking om in richtlijnen. Die worden op de website van de dienst Mer en de bevoegde overheid gepubliceerd. Op basis van de richtlijnen maakt het team van MER-deskundigen het eigenlijke MER op. Daarna keurt de dienst Mer het rapport goed of af.

Naar aanleiding van het MER kan het inrichtingsplan (of de werken om dat plan uit te voeren) nog wijzigen. Het finale inrichtingsplan maakt samen met het goedgekeurde MER deel uit van de aanvraag van de stedenbouwkundige vergunning. Pas na goedkeuring van dat project-MER kan de vergunningsprocedure starten.

Meer info: www.mervlaanderen.be

Waar kun je de kennisgeving inkijken? Wat zijn de vervolgstappen in het project? Lees het op de achterpagina van deze nieuwsbrief.

Waarom natuur in Grote Geule?

De uitbreiding van het bestaande natuurgebied Grote Geule is een essentieel onderdeel van de ontwikkeling van het havengebied Antwerpen. Met de inrichting van natuurgebieden wil de Vlaamse overheid waardevolle leefgebieden versterken en beschermen, alsook de planten en dieren die er leven. Dat gebeurt voordat de haven zich verder ontwikkelt.

Europese natuurdoelen

Om het voortbestaan van typische Europese planten en dieren te verzekeren, hebben de lidstaten van de Europese Unie samen Natura 2000 opgericht, een netwerk van waardevolle leefgebieden. Alle lidstaten hebben speciale beschermingszones aangeduid. Dat is ook het geval rond de Schelde en in een deel van het havengebied Antwerpen. Zo bevindt het grootste deel van het projectgebied Grote Geule zich in de beschermingszone 'Schorren en polders van de Beneden-Schelde'. Dat is een van de gebieden die op Linkerscheldeoever prioritair moeten worden ingericht om de Europese natuurdoelen voor de beschermingszone te halen.

De ontwikkeling van het havengebied Antwerpen

De nieuwe inrichting van Grote Geule past ook in het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan (GRUP) 'Afbakening zeehavengebied Antwerpen'. Dat GRUP bepaalt dat in het zuidwesten van Kieldrecht een 'natuurkerngebied' wordt ontwikkeld dat verschillende beschermde habitats voor vogels zal omvatten. Enerzijds wordt de bestaande Grote Geule ingericht als 'plas en oever'. Anderzijds komen er langs de kreek een bijkomende 'riet en water'-zone en een stuk weidevogelgebied of 'zoete weide'.

Om te voldoen aan de Europese natuurdoelen breidt de overheid eerst de bestaande natuur uit of richt ze nieuwe, robuuste natuurgebieden in, in overeenstemming met het GRUP. Pas dan mag de haven zich verder ontwikkelen. Op die manier heeft de economische ontwikkeling geen negatieve gevolgen voor de waardevolle rivier natuur.

Meer informatie over de ontwikkeling van het havengebied Antwerpen vind je op www.havenvandetoekomst-antwerpen.be

Hoe zal het gebied er straks uitzien?

Het inrichtingsplan schetst hoe het hele gebied er in de toekomst zal uitzien.

Het projectgebied heeft al een hoge natuurwaarde, vooral ten oosten van de Sint-Kornelisstraat. Rond de kreek Grote Geule, een restant van een getijdengeul van het eens veel grotere Verdrongen Land van Saeftinghe, ligt het erkende natuurreservaat Grote Geule, ongeveer 22 hectare groot.

Om de natuurdoelstellingen te behalen, moeten bijkomende natte natuurtypes gecreëerd worden. Het uitgebreide natuurgebied wordt een aaneengesloten complex van drie natuurtypes: **plas en oever** (33 hectare), **riet en water** (41 hectare) en **(natte) zoete weide** (24 hectare). Tegelijk moet buiten het natuurgebied landbouw mogelijk blijven. Het inrichtingsplan richt zich niet alleen op het creëren van nieuwe natuur. Ook andere factoren, zoals de invloed van het grotere wateroppervlak, de bestaande natuurwaarde, de afwatering van het gebied en de impact op de grondwaterstand van de omliggende landbouwgebieden, worden mee in rekening gebracht. Ten slotte zal in de toekomst ook wandelen en fietsen in het gebied mogelijk zijn.

Het heringerichte gebied zal 112 hectare beslaan. De overige 14 hectare vormt een bufferzone: een overgangsgedebied tussen natuur en landbouw.

Mozaïek van drie vogelhabitats

- 1 Plas- en oevergebieden** bestaan voor ongeveer drie kwart uit open water en zijn verder begroeid met riet en grassen. Door het wateroppervlak uit te breiden en de waterkwaliteit te verbeteren wordt het bestaande natuurgebied een ideaal leefgebied voor vogels met 27 hectare **(open) water**, waarvan een stuk **waterriet** (3 hectare) de overgang vormt naar de **waterriet-oeverzone** (6 hectare).
- De naturomvorming van Grote Geule betekent ook een aanzienlijke uitbreiding van het **rietland** (31 hectare), een ideale broedplaats voor rietvogels. Dat riet vormt samen met een zone van 10 hectare **waterriet** een typische **'riet en water'**-habitat.
- Een gebied van 24 hectare wordt ingericht als **'zoete weide'**, een open vlakte met natte graslanden, ideaal als broedplaats voor weidevogels. Het grondwater-niveau ligt er tijdens het broedseizoen typisch slechts ongeveer 25 cm onder het maaiveld.

HET INRICHTINGSPLAN, RESULTAAT VAN AFSTEMMING

Het ontwerpplan dat je hieronder ziet, is het resultaat van overleg met alle stakeholders (gemeenten, landbouw, polder, erfgoed, natuur ...). Specialisten op het vlak van ruimtelijke aspecten, biologen, bodem- en waterdeskundigen, landschaps- en erfgoedexperts bestudeerden verschillende opties voor de uitbreiding van Grote Geule. Ze deden dat in samenspraak met het Havenbedrijf Antwerpen, de Maatschappij Linkerscheldeoever, de afdeling Maritieme Toegang van het Departement van Mobiliteit en Openbare Werken en het Agentschap voor Natuur en Bos.

WELKE WERKEN ZIJN GEPLAND?

Aanleg van nieuwe natuur

Om de natuuruuitbreiding van de natuurtypes 'rietland' en '(natte) zoete weide' te kunnen realiseren is een vernatting van het projectgebied noodzakelijk. We kiezen hier voor een combinatie van grond afgraven en water opstuwen.

In de delen waar geen wateroppervlak komt, zal het maaiveld grotendeels worden afgegraven om ruimte te maken voor **rietland** of **zoete weide**. Met een afwisseling van **ondiep** en **diep water** creëren we extra wateroppervlak. Het deel van het projectgebied dat afgegraven wordt om diep water te creëren, zal in grote mate overeenkomen met de historische zijtak van Grote Geule. Het opstuwen van het water gebeurt door de stuw aan de Gemeenestraat. Die zal het oppervlaktewaterpeil in de kreek met 8 cm verhogen.

Aanleg van een gracht

In de bufferzone komt, aan weerszijden van het open water en parallel met Grote Geule, een **gracht** om het water van de landbouwgronden op te vangen. Dat is noodzakelijk om te voorkomen dat nutriëntrijk water in het natuurgebied terecht komt. Aan de kant van de kreek krijgt deze gracht een **rietoever**. Het riet zal het water zuiveren vóór het in het meest oostelijke punt in Grote Geule terecht komt.

Nog een belangrijke functie van de gracht: ze wordt zodanig ontworpen dat de afwatering van de aangrenzende (landbouw)percelen gegarandeerd blijft.

Infrastructuur voor de landbouw

Verspreid langs de rietgracht worden vijf locaties aangeduid waar de landbouwers tijdens droge periodes water uit de kreek kunnen halen om hun gronden te irrigeren.

GRONDVERZET

In eerste instantie wordt bekeken hoe het grondverzet tot een minimum beperkt kan blijven. De afgegraven grond zal eerst dienen voor lokale ophogingen in het gebied zelf. De overtollige grond uit het projectgebied wordt afgevoerd via de bestaande wegen. De transportroutes worden in overleg met de gemeenten en het polderbestuur bepaald om de woonkernen te vrijwaren van werfverkeer. Ook dat maakt deel uit van het MER.

Welke natuur komt er in Grote Geule?

Het bestaande natuurgebied Grote Geule wordt uitgebreid met afwisselend open water, waterriet, rietland en natte weilanden. Allerlei beschermde planten- en diersoorten zullen er zich vestigen. Welke soorten mag je hier op termijn verwachten?

Bruine kiekendief

Blauwborst

Vogels

De natte habitats in Grote Geule zullen verschillende vogelsoorten aantrekken die op zoek zijn naar voedsel en een geschikte broedplaats. Met riet mikken we vooral op de uitbreiding van het aantal **bruine kiekendieven**. Deze zeldzame en bedreigde roofvogel krijgt door de forse uitbreiding van het rietoppervlak meer plaats om te broeden. Ook de **blauwborst** en hopelijk zelfs de **roerdomp** of rietreiger zullen hier thuishkomen.

De (natte) zoete weide trekt dan weer typische weidevogels aan, zoals de **tureluur** en de **scholekster**. Die houden van een open landschap, waar ze hun vijanden van ver zien aankomen. Ze bouwen hun nest op het veld. Het gras mag niet te lang of te dik begroeid zijn, omdat ze dan het zicht op de omgeving verliezen en hun kroost moeilijker naar voedsel kan zoeken. We willen ook de **grutto** in dit nieuwe natuurgebied aan zijn trekken laten komen. Volwassen grutto's voeden zich met bodemdieren, die ze met hun lange bek uit de vochtige kort gemaaide graslanden halen.

© Vilda - Yves Adams

Doortrekkende en overwinterende vogelsoorten zullen in de natte natuur van Grote Geule thuishkomen of even uitrusten: de bergeend, de tafeleend, de krakeend, de wintertaling, de pijlstaart ...

Vissen en vleermuizen

Met deze natuurinrichting ontstaan ook nieuwe kansen voor de **kleine modderkruiper** en de **bittervoorn**, twee zeldzame vissoorten. Nog een belangrijke natuurdoelstelling: momenteel komen er veel **watervleermuizen** in het gebied voor. Hun leefgebied behouden is cruciaal. Wat vandaag al bestaat, willen we behouden.

Zeldzame planten

In 2013 trof men aan de zuidrand van Grote Geule, tussen de Sint-Kornelisstraat en Kieldrecht, een heel bijzondere plantensoort aan: **kruipend moerasscherm**. Deze overblijvende plant uit de schermbloemenfamilie is uiterst zeldzaam geworden: hij komt in Vlaanderen maar op vijf plaatsen meer voor. Door de uitbreiding van het oppervlak 'zoete weide' kan de soort zich in de toekomst vermeerderen en krijgt ze er in Vlaanderen een zesde stek bij.

In het midden van het projectgebied, ter hoogte van de Sint-Kornelisstraat, bevindt zich een veenlens. Deze unieke en zeldzame biotoop, waarvan de ondergrond samengesteld is uit veen of turf, vormt een eiland in de kreek. Doordat er alleen regenwater aan kan, heeft het een voedselarm karakter. Ideaal voor zeer zeldzame planten, zoals **sparrig veenmos** en **hoogveenmos**. Het inrichtingsplan moet deze beschermde biotoop, uniek voor Vlaamse kreken, absoluut vrijwaren.

Kruipend moerasscherm in bloei.

Kruipend moerasscherm is internationaal beschermd en als soort opgenomen in de Habitatrichtlijn. In Vlaanderen komt de soort nog voor op vijf plaatsen: in de kustduinen (De Panne en Koksijde-Oostduinkerke), in de provincie Antwerpen (Vrijbroekpark, Mechelen) en in de provincie Limburg (de Vroente, Herk-de-Stad).

Genieten van een divers natuurgebied

Omwonenden en bezoekers zullen het hele jaar door van het natuurgebied kunnen genieten. De nieuwe inrichting houdt ook rekening met het beschermde en historische karakter van het landschap.

Recreatie het hele jaar door

De wandelpaden worden zo aangelegd dat Grote Geule het hele jaar door bezocht kan worden. Enkele goed geplaatste **vogelkijkwanden** laten iedereen van de natuur genieten zonder de vogels te storen.

Ten oosten van de Sint-Kornelisstraat komt een lus rond het gebied: in het noorden loopt het pad langs de rietgracht en de bestaande oever, en in het zuiden maakt het een kleine omweg tussen de akkers en via de Lange Nieuwstraat. Ten westen van de Sint-Kornelisstraat komt er enkel een pad aan de noordelijke zijde van de nieuwe kreek. Het pad eindigt met een **kijktoren**.

Op verschillende plaatsen zullen **infoborden** de bezoeker uitleg geven over de fauna en flora en over de getroffen maatregelen om de natuur alle kansen te geven.

De recreatieve infrastructuur zal zo ontworpen worden dat ze goed bij het landschap en de omgeving past. De vormgeving

en materialen zullen afgestemd worden op de huisstijl voor **Havenland**, het nieuwe onthaal- en recreatieplan voor het havengebied en omgeving.

Beschermde landschap

Het project houdt rekening met het erfgoed en het landschap in de regio. Door de grond af te graven om diep water te creëren, wordt de historische zijarm van Grote Geule opnieuw in het landschap geïntegreerd. De uitbreiding van het natuurgebied geeft de oevers van de kreek hun natuurlijke karakter terug en herstelt het open landschap.

Het beschermde landschap 'Kreek Grote Geule' zal na de natuuruitbreiding behouden blijven. Het behoort ook tot het traditionele landschap 'Scheldepolders ten westen van de Schelde', waarvan de resterende landschapselementen, zoals de ankerplaats 'Krekengebied van Kieldrecht en Meerdonk', behouden moeten blijven.

Veilige vernatting?

Wat is het effect van de vernatting? Zal de kans op overstromingen bij hevig regenweer toenemen en zal landbouwteelt nog mogelijk zijn met een hoger grondwaterpeil? Hoewel het inrichtingsplan al gebaseerd is op grondig voorafgaand onderzoek, legt het MER-onderzoek de focus ook op de beoordeling van het effect op bewoning en landbouw. Uit dat onderzoek zal blijken of er (extra) maatregelen nodig zijn om de werken precies en veilig te kunnen uitvoeren.

Minder kans op overstromingen

De afgravingen geven het natuurgebied meer bergingscapaciteit, waardoor de kans op overstromingen bij hevig regenweer eerder zou verkleinen dan vergroten. Het MER-onderzoek zal hier nog verduidelijkend in brengen.

Impact op de omliggende landbouwgronden

Om het effect van het hogere waterpeil op de landbouw na te gaan, stelden onderzoekers al uitgebreide modellen op van het oppervlaktewater en het grondwater. Tijdens het MER-onderzoek wordt verder bestudeerd wat het effect van het project is op de afwatering en de grondwaterstand ter hoogte van de omliggende landbouwgronden. De onderzoekers bekijken de grondwatersituatie meer in detail per bodemtype en per teelt/landgebruik.

De kennisgeving praktisch

De kennisgeving ligt ter inzage van 9 mei tot en met 8 juni 2016 bij de gemeenten Sint-Gillis-Waas en Beveren.

Adresgegevens

Milieudienst Beveren
Gravendreef 5A
9120 Beveren
www.beveren.be

Milieudienst Sint-Gillis-Waas
Burgemeester Omer De Meyplein 1
9170 Sint-Gillis-Waas
www.sint-gillis-waas.be

Je bent ook welkom op de infomarkt op **dinsdag 26 april 2016 tussen 17 en 21 uur in Ontmoetingscentrum Ermenrike, Tuinwijkstraat 66 in Kieldrecht**. Je krijgt er uitleg over het inrichtingsplan en je kunt er vragen stellen aan de projectmedewerkers.

Hoe dien je een reactie in?

Dat kan op twee manieren:

- Je vraagt het inspraakformulier aan bij je gemeentebestuur. Het ingevulde formulier bezorg je aan het gemeentebestuur. Dat bundelt de reacties en bezorgt ze aan de dienst Mer.
- Je downloadt het inspraakformulier via www.mervlaanderen.be en dient het zelf in bij de dienst Mer:
Koning Albert II-laan 20 bus 8, 1000 Brussel, www.mervlaanderen.be of je mailt het naar mer@vlaanderen.be.

Volgende stappen en planning

Vooraleer de werken aan Grote Geule kunnen starten, moeten er nog verschillende procedurestappen doorlopen worden.

- Opmaak project-MER: **juli – oktober 2016**
- MER-goedkeuring: **eind 2016**
- Archeologisch vooronderzoek: **tweede helft van 2016**
- Opmaak vergunningen: **eind 2016 – begin 2017**
- Aanvraag stedenbouwkundige vergunning: **begin 2017**

De start van de werken is gepland voor eind 2017.

De werkzaamheden zullen ongeveer een jaar duren.

Verantwoordelijke uitgever:

Jan Hemelaer
Procesmanager OHA
Koning Albert II-laan 20 bus 2
1000 Brussel

Realisatie:

Pantarein

Drukwerk:

Artoos